

Aprit 130 gadi, kopš dzimis Latvijas diplomāts, jurists un publicists Jūlijs Feldmans

Publicēts: 22.07.2019.

[Raksti un intervijas presē](#)

21. jūlijā aprit 130 gadi, kopš dzimis Latvijas diplomāts, jurists un publicists Jūlijs Feldmans

(21.07.1889. Nīgrandes pagastā, Liepājas apriņķī – 16.08.1953. Vašingtonā, ASV)

Skolas un studiju gadi

Jūlijs Feldmans dzimis galdnieka un šuvējas ģimenē. No Nīgrandes Jūlija vecāki pārcēlās uz Jelgavu, pēc tam – uz Pampāļu muižu. Tēvs nomira 1895. gadā, un mātes apgādībā palika trīs dēli. Vidējais dēls, Jūlijs, tiecās pēc izglītības, tāpēc māte un radi viņu atbalstīja. Jūlijs beidza Jelgavas Sv. Annas pirmmācības skolu (1902), Pampāļu ministrijas skolu (1904) un Baltijas skolotāju semināru Kuldīgā (1909). Pēc semināra beigšanas J. Feldmans divus gadus bija skolotājs Tukuma Valsts sākumskolā.

1911. gadā eksternātā nokārtoja ģimnāzijas mācību kursu un iestājās Maskavas Universitātes Tieslietu fakultātē. Studiju gados J. Feldmans pelnīja iztikas līdzekļus, pasniedzot privātstundas. Pārējā laikā viņš nodevās nopietnām sistemātiskām studijām, nepiedaloties studentu pasākumos un bohēmā. Tomēr Jūlija biedri viņu raksturoja kā jautru, asprātīgu, aktīvu, ar visiem draudzīgu jauniešu, kas no saviem pieticīgajiem līdzekļiem pat aizdevis naudu daudz labāk situētiem studentiem.

Jurista diplomu J. Feldmans ieguva 1915. gadā.

Pirmajā pasaules karā Sibīrijā un Ziemeļkazahstānā

Pēc universitātes beigšanas J. Feldmanu iesauca karadienestā. No 1915. gada līdz 1918. gada vasarai bija kara laika ierēdnis Karsā, Trapezundā un Tiflisā. 1918. gada otrajā pusē viņš strādāja par dzelzceļa būves juriskonsultu Ziemeļkazahstānā, bet 1919. gada pirmajā pusē bija juriskonsults tolaik t. s. Krievijas Augstākā valdnieka admirāļa Aleksandra Kolčaka Ministru kabineta nodaļā Omskā. Vienlaikus J. Feldmans aktīvi iesaistījās latviešu bēgļu sabiedriskajā dzīvē. Tiflisā viņu ievēlēja Aizkaukāza latviešu nacionālajā padomē, Omskā – par Latviešu nacionālās komitejas priekšsēdētāju. 1919. gada augustā no Sibīrijas caur Arhangeļsku J. Feldmans devās uz Dzimteni.

Darbības sākums ārlietu dienestā (1919–1930)

Jau 1919. gada 10. novembrī J. Feldmans tika iecelts par Ārlietu ministrijas Austrumu nodaļas vadītāju. Kopš tā laika līdz mūža beigām viņš bija ārlietu dienestā.

Latvijas-Igaunijas un Latvijas-Lietuvas robežu noteikšanas laikā viņš vadīja Latvijas robežu komisijas ar uzdevumu argumentēti aizstāvēt valsts intereses sēdēs, kurās šķirētjiesneši uzklauzīja attiecīgās abu valstu komisijas.

1921. gada beigās J. Feldmans kā I šķiras sekretārs devās uz sūtniecību Parīzē, kur strādāja līdz 1923. gada pavasarim. Otrreiz viņš atgriezās sūtniecībā 1925. gada oktobrī un jau decembrī kļuva par pagaidu pilnvaroto lietvedi – sūtniecības vadītāju. 1926. gada oktobrī J. Feldmans nodeva sūtniecību jaunieceltajam sūtnim Vilim Šūmanim un turpināja strādāt par I šķiras sekretāru līdz 1928. gada beigām.

Ārlietu ministrijā J. Feldmans vadīja Tautu Savienības nodaļu (1923–1925). Gada laikā viņš bija dziļi izpratījis 1920. gadā nodibinātās

pasauls valstu starptautiskās organizācijas darbības būtību, mērķus un uzdevumus. Rīgā 1924. gadā nāca klajā viņa brošūra *Vai mēs zinām, kas ir Tautu Savienība*. Ministrijā J. Feldmans atgriezās vēlreiz 1928. gadā, lai vadītu Austrumu nodaļu (1928–1929) un Rietumu nodaļu (1929–1930).

Diplomāts, ārlietu dienesta darbinieks kopš 1919. gada decembra, ministrijas ģenerālsekretārs (1936–1939) Jānis Tepfers viņu raksturoja kā inteligentu cilvēku ar nenogurstošu enerģiju, nelokāmu gribu un izcilām darba spējām.

Pastāvīgais delegāts pie Tautu Savienības. 1930–1946

No 1930. gada augusta J. Feldmans tika iecelts par Latvijas pastāvīgo delegātu pie Tautu Savienības. Sākumā štatā bija tikai divas personas – vadītājs un atašejs. Uz J. Feldmana neatlaidīgiem pieprasījumiem ministrija 1931. gada sākumā atsūtīja mašīnrakstītāju, bet, valstī iestājoties dziļai ekonomiskai krīzei, uz laiku likvidēja atašeja posteni. Tikai 1932. gada rudenī ieradās atašejs Kārlis Kalniņš, kas strādāja līdz 1939. gada sākumam.

Kaut arī ar vienu diplomātisko darbinieku, J. Feldmans sekmīgi tika galā ar pastāvīgā delegāta pienākumiem. Ministru kabinets viņu neiztrūkstoši iecēla par Latvijas delegātu visās Tautu Savienības desmit kārtējās pilnsapulcēs no 1930. līdz 1939. gadam, kā arī divās ārkārtas sesijās (1934, 1937). J. Feldmans bija delegāts visās Starptautiskās Darba organizācijas konferencēs, sākot ar 15. sesiju, kā arī delegācijas loceklis 1932. gada Atbruņošanās konferencē Ženēvā u. c. konferencēs. Viņu pilnvaroja parakstīt vairāk nekā sešas starptautiskās konvencijas, veikt vēl citus pienākumus. J. Feldmanam daudz palīdzēja viņa dzīvesbiedre Marianna gan lietvedībā, gan pavadot viesus pa pilsētu.

J. Feldmanu neapmierināja pastāvīgās delegācijas atrašanās Ženēvas dienvidnomalē, *Chemin des Clochette, 16*. Amatpersonām, kas ieradās no Latvijas, bija grūti atrast īrēto namu, tāpēc 1932. gadā delegācija pārcēlās uz ēkas apakšējo stāvu *Quai Wilson, 41* prestižajā Ženēvas ezera ziemeļu krastmalā netālu no Tautu Savienības Sekretariāta un Starptautiskā darba biroja. Latvijas Republikas valdība 1938. gada 14. jūnijā no Ženēvas kantona nopirka renovēto īpašumu – namu un kalniešu tipa mājiņu *Avenue de la Paix, 5*, Nāciju pils tuvumā.

Vienlaikus F. Feldmans bija sūtnis Šveicē ar faktisko dienesta vietu Ženēvā, bet formāli – Bernē (1932. g. novembris – 1941. g. janvāris, kad Šveices Federālā valdība pieprasīja darbību apturēt) un neilgi arī Dānijā (kopš 1939. g. septembra dažus mēnešus rezidence bija Kopenhāgenā, no 1939. g. decembra – Ženēvā). 1940. gada 9. aprīlī Vācija okupēja Dāniju. Sūtniecības II šķiras sekretāra v. i. Nikolajs Ozoliņš daļu sūtniecības, kā arī konsulāta Dānijā arhīvu sagatavoja nodošanai PSRS pārstāvjiem, bet 1940. gada augustā goda ģenerālkonsuls Jergens Ulsens (*Jørgen Ohlsen*) nodeva ar aktu.

Pēc Latvijas okupācijas J. Feldmans 1940. gada 25. jūlijā iesniedza Šveices Federālajai valdībai protestu pret Padomju Savienības nelikumīgo rīcību un “viltoto, prettautisko vēlēšanu izvešanu okupētā valstī”. J. Feldmans vispār nereaģēja ne uz vienu no Augusta Kirhenšteina valdības rīkojumiem, ne arī uz augustā ieceltās Ārlietu ministrijas likvidācijas komisijas vadītāju norādījumiem. Par to liecina likvidatoru rakstiskie jautājumi PSRS Ārlietu tautas komisariātam, ko iesākt ar pārstāvniecību, tās namu un arhīvu. Maskavas ārlietu komisariāts klusēja, un pārstāvniecība Ženēvā netika likvidēta. Latvijas pastāvīgais pārstāvis J. Feldmans netika atbrīvots no amata līdz pat 1941. gada 28. februārim, kad drīz vien ministrijas Likvidācijas komisija darbību izbeidza¹

J. Feldmans turpināja strādāt. Visvairāk informācijas par stāvokli padomju un pēc tam – vācu okupētajā Latvijā bija iespējams nosūtīt uz Ženēvu, tāpēc pastāvīgā pārstāvniecība no 1940. gada 16. oktobra līdz 1944. gada 15. martam izdeva 89 informatīvos biļetenus. Tajos bija visa iespējamā informācija saistībā ar Latviju. Biļetenu izsūtīja pēc iespējas lielākam interesentu lokam. Viņš sarakstījās ar diplomātiskā dienesta vadītāju, sūtni Londonā Kārlī Zariņu, sūtni ASV Alfredu Bilmani, Zviedrijā dzīvojošo Voldemāru Salno, tieši sadarbojās ar diplomātiem Oļģerdu Grosvaldu, Vili Šūmani, Ludvigu Ēķi un Miķeli Valteru, ar karjeras ģenerālkonsulu Bernē Jāni Kļaviņu-Elanski.

Delegācija izbeidza darbību līdz ar Tautu Savienības likvidāciju 1946. gada aprīlī. 1946. gada 27. novembrī J. Feldmans iesniedza protesta notu Šveices valdībai par priekšlikumu pārņemt fiduciārā valdījumā Baltijas valstu īpašumus un arhīvus.

Šveices protokola šefs paziņoja J. Feldmanam, ka viņa diplomātiskās privilēģijas izbeidzas ar 1947. gada 1. janvāri. J. Feldmans, to paredzot, jau 1946. gadā bija noīrējis dzīvokli Ženēvā, uz kurieni pakāpeniski pārvāca pašas vērtīgākās pārstāvniecības,

konsulāta Dānijā u. c. arhīva lietas (1949. gadā pārveda uz ASV, kur tie glabājās sūtniecības arhīvā kā likvidēto iestāžu dokumenti; šobrīd atrodas Latvijas Nacionālajā arhīvā) daļu mēbeļu un iedzīvi.

Namu *Avenue de la Paix, 5J*. Feldmans atstāja 1947. gada 7. februārī.

Pilnvarotais lietvedis, sūtniecības Vašingtonā vadītājs (1949–1953)

Pēc sūtņa A. Bilmaņa nāves Latvijas diplomātiskā dienesta vadītājs K. Zariņš ar ASV Valsts departamenta piekrišanu un pamatojoties uz Latvijas Ministru kabineta 1940. gada 17. maija ārkārtējam pilnvarām, 1949. gada 20. aprīlī parakstīja akreditācijas vēstuli J. Feldmanam – pilnvarotajam lietvedim, sūtniecības Vašingtonā vadītājam. 28. jūnijā J. Feldmans akreditējās pie ASV valsts sekretāra Dīna Ačesona (*Dean Acheson*).

Savos pēdējos četros dzīves un diplomātiskās darbības gados viņš daudz paveica.

1950. gada 1. septembrī J. Feldmans publicēja apkārtrakstu tautiešiem, ka ASV Valsts departamenta struktūrvienība – Pārvietoto personu komiteja (*Displaced Persons Commission*) pieņēmusi lēmumu, kas Latvijas leģionārus pielīdzina bēgļiem un viņiem atļauts iebraukt ASV uz vispārējiem noteikumiem. Apkārtrakstā ievietots fragments no komitejas lēmuma tulkojumā latviešu valodā: "*Baltiešu Waffen-SS vienības (Baltiešu leģioni) mērķa, ideoloģijas, aktivitātes un viņu locekļu kvalifikācijas ziņā uzskatāmas par savrupām un izšķirīgām no vācu SS [..]*";

1951. gada 24. februārī tika dibināta ASV trimdas latviešu centrālā organizācija – Amerikas latviešu apvienība (ALA). Par ALA goda prezidentu ievēlēja F. Feldmanu, kas bija daudz darījis, lai panāktu daudzās ASV pavalstīs apmetušos latviešu apvienošanu. Vašingtonā 1950. gada 15. aprīlī latviešu pārstāvju sanāksmē viņš teica: "*Pārliecināt viens otru mēs, laikam, nekad nevarēsim, bet saprasties mēs varam*";

1951. gada 3. jūnijā J. Feldmans atklāja raidījumus latviešu valodā radioraidītājā *Amerikas Balss*. Viņš uzrunu beidza pārliecināti: "*Mūsu tauta pārdzīvo grūtus laikus, -- nebrīvībā dzimtā zemē, vai necilvēcīgos apstākļos vergu nometnēs tālos Krievijas apgabalos. Arī trimda nav viegla un reizēm grūti panesama. Bet visas šīs ciešanas nekad nevarēs salauzt latviešu garu un ticību [..]*";

1951. gada 5. jūnijā ar Valsts Departamenta akceptu tika nopirkts Latvijas valsts īpašums – nams *4325 17th Street Washington, DC* diplomātiskās pārstāvniecības vajadzībām. Tas kalpoja šim mērķim visus okupācijas periodu un arī valsts otrajā neatkarības laikā līdz 2005. gada beigām;

1951. gada jūlijā J. Feldmans apmeklēja Anglijas latviešu 3. Dziesmu dienas Londonā un 30.–31. jūlijā piedalījās kā goda viesis Latvijas Atjaunošanas komitejas Eiropas centra (LAK EC) dibināšanā. Tā bija viņa pēdējā tikšanās ar Latvijas diplomātiem K. Zariņu un Arnoldu Spekkī, daudziem valsts un sabiedriskajiem darbiniekiem – trimdiniekiem.

1953. gada 16. augustā Vašingtonā noslēdzās Jūlija Feldmana darbīgais mūžs. Viņu apbedīja Rokrikas (*Rock Creek*) kapos.

Jūlijs Feldmans apbalvots ar Latvijas Triju Zvaigžņu ordeņa II un IV šķiru, Dienvidslāvijas, Francijas, Ķīnas, Lietuvas, Portugāles, Vācijas ordeņiem.

Fotouzņēmumu un publikāciju anotācijas

Baltijas skolotāju semināra audzēkņu orķestris. Sēž pirmajā rindā otrais no labās – Jūlijs Feldmans. Kuldīga, 1904.–1909. gads.

Fotogrāfs nezināms. Ārlietu ministrijas arhīvs

J. Feldmans audzēkņu orķestrī spēlēja pirmo vijoli. Visu mūžu viņš muzicēja un nožēloja, ka līdzekļu trūkuma dēļ jaunībā nevarēja apgūt spēli pie profesionāla vijolskolotāja.

¹Biogrāfiskajā vārdnīcā “Latvijas ārlietu dienesta darbinieki. 1918–1991.” Rīga: Zinātne, 2003, 101. lpp. minētajam par J. Feldmanu: “Padomju okupācijas laikā 1940. gada rudenī atbrīvots no amata sakarā ar ārlietu resora likvidāciju” nav dokumentāra apstiprinājuma. Tāds rīkojumdokuments nav atrasts. Uz to norāda arī ministrijas likvidatoru sarakste ar PSRS Ārlietu tautas komisariātu 1940.–1941. gadā (skat, piem.: *LNA LVVA, 2570. f., 4. apr., 66. l., 63. lp.*).

<https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/aprit-130-gadi-kops-dzimis-latvijas-diplomats-jurists-un-publicists-julij-feldmans>